

MÜLKİYELİLER BİRLİĞİ
1996 ŞİNASİ ÖZDENOĞLU ÖDÜLLERİ
“DENEME” DALI

"TÜRKİYE'NİN SUSKUN BİR TOPLUMDAN, KONUŞAN VE KENDİSİNİ SORGULAYAN BİR TOPLUMA GEÇİŞ SÜRECİNİN HIZLANDIRILMASI İÇİN GEREKLİ OLAN SOSYAL VE KÜLTÜREL ETKİNLİKLER VE YAPTIRIMLAR"

“ÇIĞLIK ÇIĞLIĞA SUSKUNLUKLAR”
(İKİNCİLİK ÖDÜLÜ)

ASLI DİNÇMAN

ÇIĞLIK ÇIĞLIĞA SUSKUNLUKLAR

İnsan niçin suskunluğu seçer? Diğer deyişle, onu böylesine doğasına aykırı bir seçime kim ve ne zorlar? İşte, yüzyıllara damgasını vurmuş bir uygarlığın entelektüel boyuttaki sessizliğini, kendini ve değerlerini sorgulamadaki yetersizliklerini tanıyabilmek, anlayabilmek, böylelikle de ülkemizin Evrensel handikabı için realiteye uygun çözümler üretebilmek amacıyla; öncelikle paragrafın girişindeki sorulara yanıt aramanın gerekliliğine inanıyorum.

Eğer suskunluğu, kişisellikten soyutlayıp salt toplumsal boyuta indirgeyebilseydik, kavram "KONUŞMA" aktivitesiyle sınırlı kalır ve söz konusu bireyleri de "ANTİ-SOSYAL" olarak nitelememiz yeterli olabilirdi. Elbette ki bu aşamada kalan suskunluk portreleri de vardır, ancak bizim konumuzun içerdiği tepkisizlik çok daha derin ve geniş kapsamlıdır.

Suskunluğun insana aykırı kavramlardan olduğunu vurguladık. Öyleyse biz insanoğlunu ona mahkum eden ve özümüzden kaynaklanmayan faktörler olmak zorundadır. Diğer deyişle, insanı bir tür düşünce felcine sürükleyen iç ve dış etkiler vardır ve bunlar çözülmediği takdirde ne kişisel, ne de toplumsal suskunluğu önlemek mümkün olamayacaktır. Zira ben ülkemizde yararlı ve verimli boyutuyla "KONUŞMA VE KENDİNİ SORGULAMA SÜRECİNİN BAŞLADIĞINA" bile inanmıyorum. Bu savın tersini savunmak, toplumsal gelişimi engelleyecektir. Çünkü anılan evrimin önünde bugüne dek derinlemesine araştırılmayan birçok engel vardır. Söz konusu faktörleri şu ana başlıklar altında inceleyebiliriz:

1): ÖZGÜVEN EKSİKLİĞİ

Suskunluğun yaşantımıza girmesindeki en önemli etkenlerden biri, özgüven eksikliğidir. İnsan başkalarıyla iletişim kurarken olduğu kadar, kendine, iç dünyasına yönelirken de kim olduğunu ve ne istediğini bilmeli ya da bunu öğrenmeye, hiç olmazsa "ÖĞRENMEYİ AMAÇLAMAYA" hazır olmalıdır. Kendimizi tanımak ve sorgulamak, YALNIZCA İNSAN OLARAK YARATILDIĞIMIZ İÇİN bile değerli olduğumuzu benimsemekle olasıdır; bu ilkenin dayandığı temel ise, doğal ve basit bir mantıkla söyleyebiliriz ki, kişinin kendine olan güvenidir.

Oysa çoğumuz kendimiz ya da çevreyle etkileşirken, kişisel değer ve benliğimizi kapalı kapılar ardına gizleme gereksinimi duyarız. Çünkü yetersizlik ve yeteneklerimizle yüz yüze gelmek, kendimizi sadece "BİZ" olduğumuz için sevmeyi, benimsemeyi ve eşsizliğimizi tüm Evrene sunmayı gerektirir ki, bu da düşünebileceğinizden çok daha acılı ve zorlu bir serüvendir... İnsanoğlu ZOR'dan daima kaçır ve ne dramatiktir ki zorlukların kısa süre yaşanacak dezavantajlarını, bir ömür boyu sağlayacakları avantajlar için bile olsa, birer deneyim aracı olarak kucaklamayı göze alamaz. Böylelikle suskunluğu seçer, kendimizi tanıyamaz, dolayısıyla çevremizdekileri anlayamaz; "EKSİK İNSAN" psikolojisi içinde, neden yaşadığımızın bile ayırımına varamadan ölür gideriz...

Burada, suskunlukta rol oynayan faktörlerden birinin de "DÜŞÜNME TEMBELLİĞİ" olduğu savına değinmek istiyorum. Türk insanının düşünmeyi pek sevmediği tezini ortaya atanlar, olaya dar açıdan yaklaşmaktan ve toplumumuzu, zaten eğilimli olduğu, KOLAY'a iyice alıştırmaktan daha önemli bir amaç benimsememektedirler. Zira, "DÜŞÜNME TEMBELLİĞİ"nin de kaynağı özgüven eksikliğidir. Birey düşünmeye başladığı andan itibaren Evreni kucaklamaya da adım atar. Böylesine sınırsız bir fikir okyanusunda kendi damlacığımızı küçümsüyorsak, ya düşünmekten tümüyle vazgeçer ya da aklımızı yitiririz... Türk insanı da çoğu zaman suskunluğu, özgüven eksikliğinin kalkanı gibi kullanmaktadır. Sorumluluğumuz ise, bu durumda olanları suçlamak ya da mantığa uygun mazeretler bularak haklı göstermeye çalışmak değil; özgüvenlerini güçlendirmeleri için onlara destek vermek, daha da önemlisi, çocukluktan itibaren her bireye DEĞERLİ YARATILDIĞINI hissettirmektir...

Kendini sorgulamak... İnsanoğlunun kendini değerlendirebilmesi, sorumluluklarını ve NİÇİN YAŞADIĞINI keşfedebilmesi için de özgüven kaçınılmazdır. Öz sorgulamanın başlangıcı olan "BEN KİMİM?" sorusuna birçok temel yanıt verilebilir. Bunlardan iki uç, "BEN BİR HİÇİM..." ve "BEN BİR EVRENİM..."dir.

İlk cevabı düşünürsek, basit bir özgüvensizlikten kaynaklandığını hemen fark ederiz. Anılan ifadeye bilinç üstünde yüklenen anlam ise, "Evrenin küçük bir modeli ve çarkı olmaktan kurnazca bir kaçış" şeklinde değerlendirilebilir... Çünkü bir "HİÇ" olduğunuzda kimse sizden İNSANLIK ADINA bir şeyler beklemez; kendinizi sorgulamak ve varlığınızın tadına, anlamına ulaşmak için yorulmanıza da gerek kalmaz...

İkinci yanıt megalomani gibi görünse bile ilkinden çok daha sağlıklıdır. Çünkü insan bir hiç olduğuna inanırsa, zamanla gerçekten de öyle olur... Oysa Evren sınırsızdır ve sınırsızlığını keşfeden insan istese de, istemese de "KÜÇÜK BİR EVREN" olma idealine kapılacaktır. Tüm insanlığa mal olmuş, gelişmeleri incelediğimizde de, gizli ya da açık olarak, EVRENSELLEŞME tutkusunu buluruz; bu bir rastlantı değildir...

Öz sorgulamada olumlu sonuca ulaşılabilmesi, kendimizden ne beklediğimizle doğru orantılıdır. Eğer İNSAN OLARAK gücümüze inanıyor ve güveniyorsak, değerlerimizi oluşturan fikir ve davranışlarımızı seçme ve değiştirme özgürlüğümüz olabilir. Özgüven eksikliğinde ise, öz sorgulamanın doğru biçimde sürdürülmesi, dolayısıyla da verimli olabilmesi imkansızlaşacaktır. Çünkü birey, öz sorgulama sonucu yaşantısına yükleyeceği anlamı da ancak özgüven yardımıyla bulabilir...

Türk toplumundaki özgüven eksikliğinin, deneme konumuzun en önemli bölümü olan "Suskunluk" olgusuna yol açmasındaki en büyük etken ailedir. Bizler yaşantımızın ilk yıllarından itibaren kendimize, dolayısıyla da fikirlerimize güvenmeyi çoğunlukla öğrenememiştir. "ÇOCUKLAR ANLAMAZ..." kalıbı, ulusal suskunluğumuza yol açan özgüven eksikliğinin atasıdır... Neden çocukların ANLAMAYACAĞINI açıklamamız gerektiğinde ise, devasız suskunluğumuz ipleri ele geçirir ve yine susarız...

Aile fertleri çocuktaki öz sorgulama mekanizmasını nasıl durdururlar? Özgüven eksikliği bu aşamada da önemli bir faktördür. İnsanoğlu kendine güvenmezse hiç kimseye güvenemez. Ebeveynler çocuklarının da kendileri gibi eksik insanlar olacaklarına inandıklarında, hepimizin bildiği mekanizmalar faaliyete geçer ve genç birey aşırı koruma altına alınır. Söz konusu davranış biçimi, "Çocuğun yerine düşünmek ve yaşamak" şeklinde özetlenebilir Böylelikle Türk çocuğu, genci ve erişkini yaşam serüveninde bir an durup da, "BEN KİMİM VE NE YAPIYORUM?" sorusuna yönelmeyi düşünemez. Yaşam amacını belirleyemeyenlerin de toplumda söz sahibi olabilmeleri olanaksızdır.

---o---

2) DEĞİŞİM FOBİSİ

İstemli olarak bir şeyleri değiştirmek ve değişimleri benimsemek tümüyle insanca bir faaliyettir. Gerçi diğer canlılar da zaman zaman yaşantılarında çeşitli farklılıklar yaratabilirler. Ne var ki onlar bu değişiklikleri mantık değil, sezgilerini kullanarak gerçekleştirirler. Oysa biz insanoğlu, akıl denen mucizeden yararlanarak yeniler ve yenileniriz. Üstelik getirdiğimiz değişimlerin etkisi çoğu zaman salt kendi yaşantımız değil, çevremiz, hatta tüm Evren'deki varlıklar üzerinde önemli izler bırakır. Olumlu ve iyi planlanmış her değişim, aslında yaşamın bütününe attığımız gerçek bir imzadır...

İnsanlar eğilim ve karakter olarak birbirlerinden tümüyle farklıdır. Dile getirdiğimiz her fikirde istesek de, istemesek de benzersizliklerimizden kaynaklanan küçük ya da büyük, önemli ya da önemsiz bir değişim ideali yatar.

Çağımızın vebalarından biri olan "DEĞİŞİM FOBİSİ"ne yakalanmışsak, suskunluğu seçmemiz çok doğaldır. Madem ki bireyin her söz ve davranışı bir değişimin habercisidir ve değişim de "TEHLİKE" demektir; öyleyse en güvenli yol susmak ve her şeyin aynı kalmasına göz yummaktır... İşte Türk toplumundaki suskunluğun farklı bir boyutu da budur.

Kendini sorgulama konusunda "DEĞİŞİM FOBİSİ"nin payı sanırım şöyle açıklanabilir: Özümüze yolculukta yapacağımız her buluş, bizi değiştirecektir. Eşsizliklerimizi keşfettiğimizde, aynı insan olarak kalmamız olanaksızdır... Değişimden korkan bireylerin öz sorgulama sırasında, özlendeki harikuladeliğe rağmen, davranışlarındaki sınırlılığı ve yetersizliği keşfetmeleri acı verici ve değişime zorlayıcıdır. Bu nedenle "Değişim Fobisi"nin etkisi altındakiler de öz sorgulamadan kaçınma zorunluluğu duyacaklardır.

"Değişim Fobisi"nin özellikle de Türk insanı açısından kaynağı nedir? Ne yazık ki yaşamımızın her alanında bizi kısıtlayan AŞAĞILIK KOMPLEKSİ... Değişim yanlısı bir toplum izlenimi vermek istememize rağmen, köklü, gerçek ve sürekli yeniliklerden delicesine korkan insanlarız biz... Nasıl mı anladım? Şöyle bir çevrenize bakın: İşçiler, memurlar, emekliler, sakatlar, tutuklular, öğrenci ve öğretmenler vb. herkes kendi için olumsuz olan bir şeyleri değiştirmek istiyor, daha doğrusu öyle görünüyor... Olayın aslına bakıldığında ise, tüm eylemler realiteden, uygulanabilir nitelikteki çözümlerden ve bilimsellikten öylesine uzak ki...

Ben bugüne dek, feminizmin en hararetli savunucuları gibi görünenlerin, örneğin Anadolu'daki köylerde yaşayan kadınlar için yaygın olarak okuma yazma kampanyası başlatılmasına öncülük ettiklerini duymadım. Ya da Türkiye Sakatlar Konfederasyonu'nun mimari engeller konusunda -çoğu zaman yetersiz kalan- çalışmalara ağırlık vermek yerine, birkaç özürünün ailesini bilinçlendirmek ve çocuklarının sakatlığını benimsemelerini sağlamak için çaba harcadığını görmedim. Çünkü bunlar gerçekten birer değişimdir ve GERÇEK CESARET gerektirir. Cesaret ise, anlamını bile tam olarak bilmediğimiz pankartlarla yürümek ya da her şeyi eleştirerek çözümsüzlüğü körüklemek değil, beyin ve yüreğimizi kullanarak gerçekçi düşünce, çözüm ve yenilikler üretmektir...

---o---

3) BENİMSENEMEYEN DEMOKRASİ

Özgüven eksikliği olan bir topluma yapılabilecek en büyük kötülük, insanları Batıda uygulanan boyuttaki, kısmen de olsa idealleşebilmiş bir demokrasiyle yüz yüze bırakmaktır. Kendine saygı duymayan kişi, özgürlük adına devlet mekanizmalarını yıpratmaya ve popüler anlamda suskun kalmamaya çalışacaktır. Gelişmiş demokrasilerde halk sözcülerini seçmeden önce ülkesini ve yaşam standardını her boyutuyla değerlendirerek oy kullanır. Türkiye'de ise seçim olup bittikten sonra kendi seçtiklerimizi beğenmez ve salt baltalamak için en ağır eleştirilere hedef tutarız. Çözümsüz eleştiri de bir anlamda suskunluktur... Zaten sorunları ne kadar yoğun protesto edersek edelim, çözümünü bilmedikçe sonuca ulaşmamız mümkün değildir. Bizim demokrasi anlayışımız "YAP, OLMAZSA YIKARSIN..."dır. Oysa GERÇEK ÖZGÜRLÜK, "YAP, ÖĞESİ OL, DEĞİŞTİR; YÜRÜMEZSE DE YENİSİNİ KUR..." ifadesiyle tanımlanabilir. İşte bu ayrımı doğru algılayamazsak, demokrasiyi öne sürerek "ÇİĞLİK ÇİĞLİĞE SUSKUNLUKLAR"ı yaşar, sonra da "SUSKUN ve KENDİNİ SORGULAMAYAN" bir toplum olduğumuzdan yakınırız...

"Benimsenemeyen Demokrasi"de insanlar "SİSTEMDE SÖZ SAHİBİ OLAMADIKLARINDAN" yakınmakla öylesine meşguldürler ki, "SİSTEMİN BİR ÖGESİ OLMAYA, YENİ BİR SİSTEM OLUŞTURMAYA" çaba harcamazlar. İnsan ya yıkmayı, ya da yapmayı seçer; doğal yapımız hem yıkıp, hem yapmaya elverişli değildir... İşte, "Benimsenemeyen Demokrasi"de toplum yıkmaya öylesine heveslidir ki, bir şeyler yapmak için sahip olduğu enerjiyi de yıkıcılıkta harcamaktadır.

"Benimsenemeyen Demokrasi"de özgürlük kavramı, devleti yıpratma amacını kamufle etmek için kullanılan bir kılıftır. Suskunluğumuza mazeret olarak gösterdiğimiz kısıtlı özgürlükler de, "Değişim Fobimizin" açığa çıkmasını önleyen basit, samimiyetsiz ve niteliksiz birer kaçış yoludur.

Türk halkı demokrasiyi geç bulduğu için bir türlü içine sindirememiştir. Burada, eğitim faktörünün önemi büyüktür. Aydın olarak kabul edilen kesim, halkı "Realist ve idealist ilkelerle düşünüp, sağlıklı bir özgüven geliştirmeye" motive etmek yerine, sistemi yıkmayı hedef alınca insanlarımız da, GEREK KİŞİSEL GEREKSİNİMLERİ, GEREKSE ÜLKEMİZ VE TÜM İNSANLIK ADINA SÖZ SAHİBİ OLARAK YÖNETİCİ KONUMUNA GEÇMEK YERİNE, provokasyonların etkisinde kalmakta, böylelikle de "ÇİĞLİK ÇİĞLİĞA SUSKUNLUKLAR" artmaktadır.

Toplumun kendini sorgulama sürecinde "Benimsenemeyen Demokrasi" çok önemli bir engeldir. "Benimsenemeyen Demokrasi"de insanlar bilinçaltı da olsa, "DEVLETİN VARLIĞI BENİM DÜŞÜNCELERİM İÇİN BİR ENGELDİR..." inancı geliştirmektedirler. Kısıtlandığına inanılan düşünce ve davranışların kişiler tarafından gerçekçilikle değerlendirilmesi olanaksızdır. Anılan koşullarda yanlışla doğruyu ayırt edemez hale gelen birey, giderilmesi olanaksız psiko-sosyal sorunlarla karşı karşıya kalabilir. Öz sorgulamada, "BEN EN DOĞRUYU BİLİYORUM AMA SİSTEM BENİ REDDEDİYOR, ÖYLEYSE HANGİ YOLLA OLURSA OLSUN KENDİMİ ÖN PLANA ÇIKARMALIYIM..." sonucuna ulaşılması, AKLI DEVRE DIŞINA İTEREK SALT SAPLANTILARLA YOLA ÇIKILMASIYLA NOKTALANIR... Bunun sonucu da, ülkemizdeki aydınların bile dar bakış açılı insanlar olmalarıdır...

İnsan yanlışları görebiliyorsa, doğruları da mutlaka biliyordur... Ancak "Benimsenemeyen Demokrasi"lerde hedef "DOĞRUYU SAKLAYIP, YANLIŞI AĞZA SAKIZ YAPMAKTIR..." Çünkü SAF DOĞRUYA ULAŞMAK, TÜM ÖNYARGILARDAN ARINMAYI VE GERÇEK BOYUTTA DÜŞÜNCE ÜRETMEYİ ÖNGÖRÜR; BU DA, "ÇİĞLİK ÇİĞLİĞA SUSKUNLUKLAR"IN AKSİNE, BÜYÜK BİR BİLİNÇLE KULLANILACAK ENERJİ VE ZAMAN GEREKTİRİR...

---o---

Yukarıda yazdıklarına rağmen ben Türkiye'de bugüne dek algılanan anlamda suskun bir toplum olduğuna inanmıyorum. Haklarına yanlış yollarla sahip çıkmaya çalışan bir toplumu "SUSKUN" olarak nitelendirmek, çözümsüz gürültü patırtıyı desteklemektir... Türk ulusunun gerçek "Aydın" statüsüne ulaşmasını destekleyebilmek için suskunluk ve öz sorgulamadaki yetersizlikleri direkt olarak vurgulamak, yüzeysel ve sorunları arttırıcı bir faktördür. Çünkü insanlar "SUSKUNLUKTAN KURTULUN, KENDİNİZİ SORGULAYIN..." ifadesini duyduklarında, salt "Gösteri yapmayı" ya da "Yakınmayı" algılamakta; böylelikle de "Gürültülü Suskunluklar" ile, kendini, ülkesini ve tüm Evreni sağlıklı biçimde değerlendirmeye alamayan bir toplum modeli oluşmaktadır...

Çözüme nereden başlanmalıdır? Elbette ki temelden... Yani suskunluk ve öz sorgulama eksikliğine yol açan etkenlerin ortadan kaldırılmasından... Aksi takdirde değişen hiçbir şey olmayacaktır...

Dilerseniz yazımın bu son bölümünde, Türkiye'nin konuşan ve kendini sorgulayabilen bir topluma kavuşabilmesi için yapılabilecekler hakkındaki önerilerimi yazmaya başlayayım:

1) AİLE FAKTÖRÜ

Bireyin kişiliğini şekillendiren ilk kurum ailedir. Çocuk, öğrendiklerini karakterine yerleştirmeyi, kendine güvenmeyi ya da güvenmemeyi anne ve babasından öğrenir. Aile içinde kalıpların egemenliği nedeniyle bastırılan her fikir, erişkinlikte suskunluğa ve olaylara çözüm

yerine eleştiri getirmeye yol açacaktır. Çünkü birey çocukluğundaki suskunluğunu ya hiç aşamayacak ve tümüyle tepkisizliği seçecek, ya da aşmış görünmek için herkes tarafından bilinen toplumsal protesto yöntemlerine başvuracaktır.

Burada söz ettiğim, ailenin gence -birçok kesimin savunduğu boyutuyla- kısıtlamasız özgürlük vermesinin gerekliliği değildir. Aksine, ben sınırsız özgürlüğün salt "BİÇİMSEL" olacağına inanıyorum. Genç, her düşündüğünü ailesine kanıtlama/kabul ettirme zorunluluğu hissediyorsa, bence önemli bir ruhsal bozukluk içindedir ve gelecekte toplumla ilişkilerini de aynı doğrultuda sürdürecektir. Daha açık bir ifadeyle, "TOPLUM BENİM DÜŞÜNCELERİMİ KABULLENMELİ..." diyecek ve belki de bir noktaya kadar kabullenilecek; ama düşündüklerinin NEDEN DOĞRU OLDUĞUNU AÇIKLAYABİLECEK KAPASİTEDE OLMADIĞI İÇİN, ONLARIN BENİMSENMESİNİ HİÇBİR ZAMAN SAĞLAYAMAYACAKTIR...

Aile çocuğa, BAZI SİSTEM VE KURALLARA UYULARAK DA ÖZGÜR DÜŞÜNÜLEBİLECEĞİNİ, ÇÜNKÜ ÖZGÜRLÜĞÜN DIŞSAL DEĞİL, İÇSEL OLDUĞUNU ÖĞRETMELİDİR... Aile içindeki kurallara uymak, birçoğumuzun zannettiği gibi suskunluğa yol açmaz. Genç, düşüncelerine güvenecek biçimde yetiştirilmişse, aile sistemi ne kadar kesin kurallara dayalı olursa olsun, özgürlüğünün kısıtlandığına inanmaz. Örnek olarak, akşam saat 21.00'de eve dönmesi gereken bir genç bu kurala uydığında "ÖZGÜRLÜĞÜ KISITLANMIŞ, SUSKUN" olmaz: ya da aynı örnekte 23:00'te döndüğünde "ÖZGÜRLÜĞÜ ARTMAZ..." Çünkü biliyordur ki, 21.00'de eve dönse de, dönmese de YAŞAMININ DİĞER ALANLARINDA düşünsel boyutta özgürdür. Bu nedenle de sağlıklı bir aile ortamında yetişenler, kuralları ÖZGÜRLÜĞÜN ÖNÜNDEKİ ENGELLER olarak görmezler... Böylelikle gelecekteki yaşantılarında da gereği kadar değerlendirme yapmaksızın, sadece "Aykırı" olmak için her şeye karşı çıkmayı değil; doğruları öğrenmeyi, geliştirmeyi, savunmayı ve yanlışlara çözüm bulmayı başarabilirler.

Ailenin çocuğa kazandırmak zorunda olduğu başlıca görüşlerden bir diğeri de, İNSAN OLARAK ÇOK DEĞERLİ VE ÖNEMLİ YARATILDIĞIDIR... Bu ilkeye aykırı düşüldüğü takdirde, çocuktaki öz sorgulama mekanizmasına işlerlik kazandırılması olanaksızlaşacaktır. Hiçbir önem ve değer taşımadığına inanan kişinin yaşamdaki yer ve rolünü gerçekçilikle sorgulayacağını ummak aşırı iyimserliktir... Aile çocuğa söz konusu mesajı ilk yıllarda salt İNSAN OLDUĞU İÇİN vermeli, daha sonra ise kapsam, bireyin seçeceği mesleği ve genel olarak tüm yaşamını da içine alacak biçimde genişletilmelidir. Ancak o zaman toplumun her ferdi, yaşamda etkin rol oynadığını hissedecek, böylelikle de sürekli olarak KİM OLDUĞUNU ve NE YAPTIĞINI sorgulayıp değerlendirebilecek bilince ulaşacaktır...

Ailenin en önemli sorumluluğunu en sona sakladım. Çünkü o, her şeyin olduğu gibi, deneme konumuzun da kilit noktasıdır. "OKUMAK"tan söz ediyorum elbette ki... Yalnız benim algıladığım boyutuyla okumak, harfleri bir araya getirmek değil... Böyle bir aktivite bazı zihinsel özürülere bile öğretiliyor... Gerçek OKUR, SÖZCÜKLERİ BOŞ DÜŞÜNCELERLE TAKİP ETMEZ; ONLARI ALGILAR, ANALİZ EDER, ELEŞTİRİR, SORGULAR, GEREKTİĞİNDE ÇIKARMALAR / DEĞİŞİKLİKLER / İLAVELER YAPAR...

Elbette ki bu boyuttaki okuma bilinci, çocuklukta kazanılması gereken yeteneklerdendir. Oysa günümüzde harfleri bir araya getirebilen herkes okur, üstelik de "YAZAR" oluyor... İnsanlar okuduklarını anlayamıyorlar, çünkü pasif okuyorlar. Yazarın vermek istediği her mesaj ne açıktır, ne de yüzde yüz doğrudur... Eğer değerlendirme yapılmadan okunursa ya hiçbir sonuca ulaşamaz, ya da uçsuz bucaksız bir yanlış okyanusunda boğulmak kaçınılmaz hale gelir...

Konunun üzerinde neden bu kadar duruyorum? Doğru biçimde okumayan insan düşünemez. Düşünemezseniz, yaratamazsınız. Yaratıcılığınız kısıtlandığında da paylaşacak hiçbir şeyiniz kalmaz... Ya suskunluğu seçer, ya da sesinizi duyurmanızı söyleyen herkesin ardından, ne

yaptığımızı bilmeden gidersiniz... Okumayan insan, yaşamının hedefini doğru belirleyemez ve ona ulaşma yolunda ne ölçüde başarı sağlayabileceğini araştıramaz. Amacınız yoksa, kendinizi sorgulamak için de bir nedeniniz kalmayacaktır...

Aile çocuğu "AKTİF OKUR"luğa nasıl yöneltebilir? Öncelikle okumayı sevdirek... Bebeklere bile ilk doğum gününden itibaren kitap, dergi, gazete, broşür, ilan... özetle okunabilecek ne varsa okunması gerektiğine inanıyorum. Böylelikle "OKUMA SEVGİSİ" bilinçaltına yerleşecektir. Çocuk okumayı öğrendikten sonra mutlaka basit analizler yapmaya teşvik edilmeli, düşünme gücü arttırılmaya çalışılmalıdır.

---o---

2) OKUL FAKTÖRÜ

"Okullarımızda, suskunluğun en büyük nedenlerinden biri olan 'İfade özgürlüğünün kısıtlanması' sorunu vardır... Öğrencilerin hazır bilgileri almaları ve hiçbir değerlendirme yapmaksızın benimsemeleri beklenmektedir..."

Yukarıdaki paragraf elbette ki bana ait değil... Sadece, sık sık duyduğumuz, klişeleşmiş ve artık beni hiç etkilemeyen bir sözcük yığını... Okulların sorumluluğu çocuk ve gençlere düşünmeyi ve bunları dile getirmeyi direkt olarak öğretmek değildir... Eğitim sisteminin işlevi bireylere bilgi ve duyarlılık kazandırmaktır; bunların yaşama adaptasyonunu gence öğretmek ise, ailenin sorumluluğundadır. Eğer söz konusu sorumluluk gerektiği gibi yerine getirilemiyorsa, yetersizliği sisteme yüklemek yanlışır ve kolay bir kaçış yoludur...

Okullarda gençlere aktarılanlar yeterli midir, değil midir, ya da salt ezberciliğe mi dayanmaktadır? Bu, sisteme değil, eğitimciye bağlı bir sorudur. İçtenlikle ders veren, mesleğini iyi bilen her öğretmen, elindeki materyaller ne kadar sınırlı olursa olsun, öğrenciyi "ÖĞRENME AKTİVİTESİ" sırasında aktif konuma getirebilir. Çünkü, tırnak içinde vurgulamaya çalıştığım gibi, öğrenmek zaten "AKTİF" bir eylemdir...

Okullardaki kurallar da uzun zamandır sorgulanmakta ve bunların gençleri kalıpladığı savunulmaktadır. Ben okul forması giymenin, ya da okul yönetiminin koyduğu kuralları benimsemenin nasıl olup da düşünceleri prototipleştireceğini bir türlü anlayamıyorum... Bildiğim tek şey varsa, "Biçimsel özgürlük" propagandalarından vazgeçme zamanı çoktan gelmiştir... Sanıyorum ki, uzun etek, ya da ceket ve pantolon giyerek de özgür düşünülebilir... Tıpkı GERÇEKTEN İSTEYENLERİN cezaevinde, hastanede, dört duvar arasında ya da askerde de İNSANLIK YARARINA ÖZGÜRCE FİKİR ÜRETEBİLECEKLERİ GİBİ...

Günümüzde, eğitim kurumlarındaki "SUSKUNLUK" öğrenciler tarafından giderilmeye çalışılıyor. Elbette ki yine "ÇIĞLIK ÇIĞLIĞA SUSKUNLUKLAR" ile... Bir üniversitemizde geçtiğimiz aylarda meydana gelen olaylar, gençlerin bir şeyler yaratarak değil, sistemi yıkarak seslerini duyurmaya endekslendiklerinin trajik bir göstergesidir. Eğer insanları DÜŞÜNMEYE ve YIKMAK yerine OLUŞTURMAYA yüreklendireceğini bilsem, bu tür olaylarda ağır cezalar uygulanmasını bütün beynim ve yüreğimle savunurdum... Ne yazık ki, çözüm bu değil... Çözüm, başkaldırıyı aklın rehberliğindeki önerilere, nefreti sezgiye, öfkeyi yaptırım gücüne dönüştürebilmek... Bu da ancak aile, okul ve devletin açık yüreklilikle benimseyeceği bir "BEYİN VE YÜREK SEFERBERLİĞİ"yle gerçekleştirilebilecektir...

Eğitim sisteminin ya da diğerlerinin yanlış düzenlenmiş olması, her şeyi yıkmayı, ülkeyi harabeye çevirmeyi gerektirmez... Gerçek suskunluk, sorunlara tepki göstermemek değil, çözüm önerememektir. Benim eğitim kurumlarındaki tüm genç arkadaşlarıma ve genel olarak toplumumuza vermek istediğim mesaj şudur: OLANAKLARI BOL, AYDINLARIN ÇOĞUNLUKTA OLDUĞU, ZENGİNLİK İÇİNDE YÜZEN BİR ÜLKEDE YAŞAMIYORUZ... LÜTFEN ULUSAL GERÇEĞİMİZİ REDDETMEYİN VE TÜRKİYE'MİZİ YÜREKTEN

SEVİN... O ZAMAN DEĞİL EĞİTİM KURUMLARINA/DEVLET BİNALARINA, YURDUMUZUN BİR TEK ÇAKIL TAŞINA ZARAR VERMEYİ BİLE DÜŞÜNMEZSİNİZ...

Bireyin öz sorgulama sürecinde okulun yeri ve rolü nedir? Bilgi yaşam içindir... Eğer çocuk ailesinden bu mesajı alamamışsa, okulda kazandığı bilgileri, üniversite sınavı ya da meslek yaşamı dışında kullanamaz. Kullanılmayan bilginin, düşünme sürecinde etkisi yoktur. Kişi mesleği ve günlük yaşamı dışında hiçbir şey düşünmüyorsa, ciddi ve yaratıcı anlamda öz sorgulama yapmayı da başaramaz... Öyleyse okullarda, aktarılan bilgilerin yaşamsallığı salt sözle vurgulanmamalı, öğrencilere bunların neden kullanılması gerektiği de açıklanmalıdır. Elbette ki idealde bu görev aileye aittir. Ancak istisna olarak kabul edilebilecek koşullar da olacaktır ve böyle bir durumda aile yetersiz kaldığında okul devreye girebilecektir...

Ayrıca okul, bireyin yeteneklerinin keşfedilmesi ve gerektiğinde bu konuda aileyi bilinçlendirmek için de çaba harcamalıdır. Doğru seçilen meslek özgüveni arttıracak, özgüven de düşünme gücünü kamçılıyarak yaratıcılığı destekleyecektir. Gerçek yaratıcılık da özgür düşünceli ve üretkenliği beraberinde getirecektir...

---o---

3) TOPLUM FAKTÖRÜ

Toplum, sistemlerin tümünü oluşturan birimdir. Toplumu suskunluğa zorlayan, insanların kendilerini "GERÇEKTE KENDİ OLUŞTURDUKLARI SİSTEMİN DIŞINDAKİ UZAYLI YARATIKLAR GİBİ" algılamalarıdır. Dışına itildiğinize inandığımız bir olguyu aşağılamanız ve yıkmaya çalışmanız da çok doğaldır. Diyebilirim ki, toplum aşağılık duygusundan kurtulamadığı sürece ne haklarına sahip çıkmayı, ne sesini doğru biçimde duyurmayı, ne de kendini sorgulamayı başarabilir...

Bireysel düşünebilmeyi tam olarak başaramayan, heyecanlı ve akıl+mantık+sağduyu üçlüsünden çok kolay ödün veren insanların oluşturduğu toplumları mantık dışı eylemlere ikna etmek öylesine basittir ki, ülkemizde hemen hemen her ay bunun örnekleri yaşanmaktadır... Türkiye'nin zor şartlarında, geçimini bile güçlükle sağlayan, sıkıntı içinde öğrenimini sürdüren insanlara "HAKLARINIZ DEVLET TARAFINDAN ÇİĞNENİYOR..." denilmesi bardağı taşıran son damla olmakta ve çözüm düşünülmesi bir kenara bırakılarak, ÇİĞLİK ÇİĞLİĞA SUSKUNLUKLAR baş göstermektedir.

Öncelikle toplumumuzdaki özgüven güçlendirilmeli, yönetime ilişkin kararlarda kitlesel ayaklanmalar yerine, sorunları yaşayanlar tarafından bulunacak radikal çözümler desteklenmelidir. Bu aşamada insanlarımız provokatörlerin oyunlarından dikkatle kaçınmalı ve sistemi kendilerinin oluşturduğunu, değişme ve değiştirme gücüne de sahip bulduklarını hiçbir zaman unutmamalıdır.

Türkler, toplum boyutunda öz sorgulamaya asla gereksinim duymayan ender milletlerdendir. Çünkü bugüne dek yaşamlarının sorumluluğunu asla tam olarak üstlenmemişlerdir. Dikkat edilirse, Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana ülke bütünlüğü ciddi olarak ne zaman tehlikeye girse ordu bir can yeleği gibi yetişmiştir. Elbette ki vatan göz göre göre riske atılamaz ama eğer halka, yaptıkları yanlışların sonucu denetim altındayken tattırılmazsa, insanlar "BEN NE YAPIYORUM?" ifadesinin sorumluluğunun da asla bilincine varamayacaklardır...

Bu, elini sürekli sobaya değdirmek isteyen bir çocuğun parmağının kapağa hafifçe dokundurulması gibidir. Eğer bunu yapmazsanız, çocuğu bir gün sobaya yapışmış durumda bulmanız pek de şaşırtıcı olmayacaktır...

Türk ulusundaki suskunluğun ve ÖZ SORGULAMA yetersizliğinin ortadan kaldırılması için önemli bir ipucu da, insanlarımızdaki kaderciliğin önlenmesidir. Bizler başımıza gelen her

şeye katlandığımız sürece realist çözümler geliştirmeyi öğrenemeyiz. Trafik kazaları için yakılan ağıtlar bunun en çarpıcı örneğidir. Trafik kurallarına uyulması etkin olarak asla desteklenmez; insanlara çocukluktan itibaren "KURALLARIN" "ENGELLER" olduğu yolunda gizli mesajlar verilir ve yüzde yüze yakın bir bölümü "İNSAN" faktöründen kaynaklanan kazalar meydana geldiğinde suç "KADERE" devredilir... Elbette ki yine "BİZ NE YAPIYORUZ?" sorusu arşive kaldırılmıştır.

Toplumumuza, sergilenen her davranıştan ve yaşanan her olaydan kaderin değil, insanın sorumlu olduğu bilinci nasıl aktarılabilir? Kendine güvenen bir toplum, kendinden başka dayanak aramayacaktır. Bu da, sorunların çözümü için sağlıklı fikir üretimini, Öz sorgulamayı destekleyecek, kişilerdeki güven duygusu arttığı için, olguların özüne inmede duygular yerine akıl egemen olacaktır...

---0---

4) AYDIN FAKTÖRÜ

Türk toplumunun suskunluğunda ve ÖZ SORGULAMA yetersizliğinde, ne yazık ki, aydınların payı büyüktür... Zira, bir toplumun düşünme, düşündüklerini dile getirme, sorgulama ve yenileme mekanizmalarının sağlıklı işleyebilmesi, o ülkedeki aydınların başlıca sorumluluğudur...

"Aydın", toplum geneli için kriter olan düşünsel ve sosyo-kültürel seviyeyi aşmış; ülke, ulus ve insanlık çıkarları adına sezgilerini tümüyle aktif kılabilen; yapıcı, yaratıcı, güçlü ve çözümleyici kişileri tanımlayan sıfattır.

Bir toplumun ne kadar ileriye gidebileceğini, aydınların niceliği değil, niteliği belirler... Kendine bu sıfatı yakıştıran herkesin "AYDIN" olamayacağını düşündüğümüzde, söz konusu kişilerin SAYILARININ değil, İŞLEVLERİNİN önem taşıdığı açığa çıkmaktadır.

Türkiye'miz "Aydın" enflasyonunun yaşadığı "ŞANSLI" ülkelerdendir. Eli kalem tutan, iki satır yazabilen herkes kendini toplumsal kültür düzeyini aşmış saymaktadır... "AYDIN" olabilmek bu kadar kolaylaştığında, elbette ki kavramın taşıdığı derin anlam ve sorumluluk da basitleştirilmektedir...

Hiç dikkat ettiniz mi? Televizyon, radyo ya da gazetelerde yapılan ve amacı, "Halkı bilinçlendirmek" olması gereken yayınlara katılan aydınlarımız; çoğunlukla, sözlerinin kültür/bilinç düzeyi yüksek olmayan bireyler tarafından anlaşılması için adeta ellerinden gelen her şeyi yapmaktadırlar...

Aydın, bu sıfatı içine sindirmiş olmalıdır. O, sorumlulukları olan, kendini kanıtlama kaygısını ve değerli zamanını sistem bozukluklarını eleştirmekle harcamayı aşmış bir insandır. Gerekğinde tüm toplumu sırtlamaya hazırlıklı konumdadır aydın... Görevi ise, insanları düşünmeye, fikir üretmeye yüreklendirmektir... Bunu da ancak mesajlarını toplumla aynı dili konuşarak verdiğinde başarabilecektir.

Bir örnek vermem gerekirse, "AYDIN"lar on basamaklık bir merdivenin sekizinci basamağındalarsa, yerlerinden kıvıldamadan ikinci merdivendekilerin yukarıya çıkmalarına yardım edemezler. Bunu yapmaya çalışırlarsa, kendileri de en aşağıya düşer, toplumu da iki basamak daha indirirler... Oysa istekli olarak dörde-beşe kadar indiklerinde, hem yardım etmek isterken dengelerini kaybetmez, hem de aşağıdakileri kolaylıkla yukarıya çıkarabilirler... Toplumu aydınlatmayı ideal seçenler, seslendikleri kitlenin o dönemdeki düzeyini çok iyi incelemiş olmak zorundadırlar.

Bir toplumu, konuşmaya, kendini ifade etmeye ve öz sorgulamaya cesaretlendirmek gerçekten de bilimsel bir çalışmayı gerektirir. Bizim ülkemizde aydınların düştükleri yanlış

bence şudur: "BİZ KENDİ KÜLTÜR/BİLİNÇ DÜZEYİMİZİ DIŞA VURARAK İNSANLARA ÖRNEK OLURUZ... TOPLUM DA BİZİM BULUNDUĞUMUZ YERE ULAŞMAK İÇİN ÇABA HARCAR..." Hayır. Türk toplumunun gerçeği bu değildir. Zaten öyle olsaydı, aydınlara da gereksinim duyulmaz, herkes kendi çabasıyla kendini geliştirebilirdi.

Gerçek aydın, toplumu anlamak, çözümlmek, gerektiğinde elinden tutup, gerektiğinde de sırtlayıp bilinç merdiveninde yukarılara taşımak sorumluluğunu üstlenmiştir ve bu, gerçekten de onurlu ve zevkli bir görevdir...

---0---

5) KÜLTÜR FAKTÖRÜ VE KÜLTÜREL ETKİNLİKLER

Kültür bir ulusun özlemlerini dile getirme ve NE YAPTIĞINI SORGULAMA sürecinde benimsenecek yöntemi belirleyen faktördür. Kendini ifade etme ve öz sorgulama sistemlerinin işleyebilmesi, kültür düzeyiyle yakından ilişkilidir.

Gerçekçi olmakta yarar var. Anadolu'da bir köyde geçimini bile zor sağlayan, yarın çocuklarını nasıl doyuracağını düşünen çiftçi ailesinin, bizim algıladığımız boyutta öz sorgulamaya ve suskun kalmamaya önem vermesi olanaksızdır. Biz bu insanlara istediğimiz kadar panel, konser, tiyatro imkanı verelim onlar yine yarın ne yiyeceklerini düşüneceklerdir. Herkesin sesini duyurduğu, yaşama aktif olarak katıldığı bir toplum benim de en büyük hayalimdir ama İŞTE TÜRKİYE'MİZİN GERÇEĞİ BUDUR...

Kentlerdeki halkın durumu nasıldır? Kültürün en sağlıklı kaynakları olan kitaplar, eski kalitelerini yitirmiş durumdadırlar. Kitabın işlevi, insanlara, anlayabilecekleri düzeyde seslenerek, onları düşünmeye teşvik etmektir. Dilerim bir gün, tüm yapıtlar yıkıcı mesajlardan arınarak düşünceyi aktif kılacak ve çözümselliği destekleyecek statüde yazılacaktır...

Ben halkımızın suskunluk ve öz sorgulama yetersizliğinin giderilmesinde sanatsal (sinema, tiyatro, opera, sergi vb.) ve kültürel (konferans, panel, açikoturum vb.) aktivitelerin yararlı olabileceğini düşünmüyorum. Çünkü bu tür etkinlikler de kültür/bilinç seviyesinin yüksek olmadığı kitleden uzak kalarak, salt belirli düzeyi aşmış insanlar tarafından izlenmektedir.

Öyleyse ne yapılmalıdır? Kültürel ve sanatsal faaliyetlerin tanıtımında ve açikoturum, panel vb. aktivitelerde "AYDIN" olmayan halkın algılama düzeyi de dikkate alınmalıdır. Bu çalışmalardan aktarımlar, topluma TOPLUM DÜZEYİYLE DOĞRU ORANTILI OLARAK yansıtılabilir...

Özetlersek, toplumsal kültür düzeyinin yükselmesi ve dolayısıyla da öz sorgulamanın kolaylaşması için, öncelikle kültürün "AYDINLARA" özgü bir kavram olduğu saplantısını gidermek zorundayız. Böylelikle insanlar herkesin zeki, bilinçli ve kültürlü olabileceğine inanarak, tüm faaliyetlere katılacak, özgürce fikir üretebilecek, duygulanımlarını aktarabileceklerdir. Kültür alanındaki bu serbestlik ise, yaşamın bütününe yansyarak, toplumumuzu "Düşünce Korkusu"ndan dolayısıyla da suskunluk ve öz sorgulama yetersizliğinden kurtaracaktır.

Yaşam, sonsuz bir yaratıcılık sürecidir ve burada ne suskunluğa, ne de sorumsuzluğa yer vardır... İnsan, düşünme gücüne sahip bir varlık olduğundan, sürekli yenilemek ve yenilenmekle yükümlüdür. Bunun anahtarı ise, düşünce üretmek, fikirlerimizi yapıcılıkla dile getirmek ve kendimizi, YAŞAM denen şu harikulade serüvene varlığımızla ne kattığımızı sorgulamaktır...

Aslı DİNÇMAN

İzmir, 02 Ağustos 1996